

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาต้นแบบความเป็นครูดนตรี: กรณีศึกษา พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ผู้วิจัยได้สรุปสาระสำคัญของการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของความเป็นครูดนตรีในด้านต่าง ๆ ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ
4. เพื่อสร้างแนวทางคุณลักษณะของความเป็นครูดนตรี โดยมีต้นแบบคือพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาต้นแบบความเป็นครูดนตรี: กรณีศึกษา พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติในครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะของความเป็นครูดนตรีด้านต่าง ๆ ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ และนำเสนอแนวทางต้นแบบความเป็นครูดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

1. เตรียมการศึกษาแนวคิด เอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาข้อมูลเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้แนวคิด และหลักการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อเรื่องความเป็นครู โดยเฉพาะคุณลักษณะของครูที่ดี ที่สามารถบ่งชี้เป็นรูปธรรมในเชิงพฤติกรรมได้ชัดเจน และได้เลือกใช้แนวคิด และทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสอนของครูดนตรี ซึ่งเน้นการเรียนการสอนที่มีความเกี่ยวข้องกับแนวคิด และทฤษฎีในการพัฒนาการสอนดนตรี โดยสามารถแบ่งหัวข้อในการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็นหัวข้อ วิเคราะห์ออกมาได้เป็น 6 กระบวนการ นั่นคือ กระบวนการดูแบบ / เรียนรู้จากแบบ กระบวนการกระทำตามแบบตามสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการดู หรือจดจำจากแบบ กระบวนการกระทำซ้ำจนชำนาญ กระบวนการหาแนวทางของตนเอง กระบวนการถ่ายทอดหรือสร้างสรรค์ผลงานออกสู่สาธารณะ และกระบวนการประเมินตนเอง และมีการแก้ไขปรับปรุงทักษะตนเอง โดยผู้วิจัยจะได้นำกระบวนการทั้ง 6 กระบวนการนี้ ไปใช้ในการนำเสนอแนวทางต้นแบบความเป็นครูดนตรีใน “ด้านความรู้และประสบการณ์” และ “ด้านการสอน

ดนตรี” ส่วนใน “ด้านบุคลิกภาพภายในและภายนอกของครู” กับ “ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของครู” นั้นได้นำเสนอเป็นความเรียงบรรยายแนวทางคุณลักษณะในประเด็นต่างๆ

2. การเก็บรวบรวม และการตรวจสอบข้อมูล ด้วยการเลือกตัวอย่างสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์

3. การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการสรุปผลข้อมูล

4. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งศึกษาเอกสารหลักฐานที่มีอยู่เพื่อทราบข้อมูลเบื้องต้นทางด้านความเป็นครูของ ขุขชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ เพื่อนำมาใช้สร้างกรอบประเด็นคำถามในการสร้างเครื่องมือ และใช้แนวคิด รวมถึงทฤษฎีในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ดังนี้ โดยใช้แบบสัมภาษณ์สำหรับ ขุขชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ และใช้แบบสัมภาษณ์กับแบบสอบถามจากลูกศิษย์โดยตรงของท่าน

5. กำหนด และคัดเลือกผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ (Key Information) โดยผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันเอก ขุขชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ และลูกศิษย์ที่ได้เรียนโดยตรงกับ ขุขชาติ พิทักษากร โดยมีเกณฑ์กำหนดในการเลือก และเลือกผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมด้วยแบบสอบถาม

6. วิเคราะห์ข้อมูล การสรุปผล อภิปรายผล นำเสนอแนวทางต้นแบบความเป็นครูดนตรีของ พันเอก ขุขชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ พร้อมกับนำเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์

สรุปผลการวิจัย

คุณลักษณะของความเป็นครูดนตรีด้านต่าง ๆ ของ พันเอก ขุขชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

จากการสรุปคะแนนค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะด้านต่าง ๆ ของครู พบว่า “ด้านบุคลิกภาพ” และ “ด้านคุณธรรมจริยธรรม จรรยาบรรณของครู” มีคะแนนอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5 สำหรับ รองลงมาคือ “ด้านการสอนดนตรี” มีคะแนนอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.95 และด้านสุดท้าย คือ “ด้านความรู้ความเข้าใจในวิชาที่สอน” มีคะแนนอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งคู่ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.90 และเมื่อกล่าวถึงคุณลักษณะด้านต่าง ๆ ของ พันเอก ขุขชาติ พิทักษากร สามารถแบ่งเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

ด้านบุคลิกภาพของ พันเอก ขุขชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

1.1.1 การสำรวจ และรักษาความประพฤติให้เหมาะสมต่อสถานะของตน แบ่งเป็น

1.1.1.1 การสำรวจกิริยา มารยาท และความประพฤติที่เป็นแบบอย่างต่อศิษย์

1.1.1.2 การสำรวจอารมณ์และความรู้สึกต่อศิษย์ การใช้อารมณ์ดูดำศิษย์ด้วยน้ำเสียง หรือถ้อยคำที่รุนแรง อาจทำให้เกิดผลดีต่อศิษย์บางคน แต่ไม่สามารถปรับปรุงตนเองได้อย่างแท้จริง แต่เป็นเพียงการกดพฤติกรรมในการแสดงออกเพียงชั่วคราวเท่านั้น ซึ่งพันเอกชูชาติ พัทธการเลือกใช้วิธีการแก้ปัญหาด้วยวิธีการอื่น ๆ ที่นุ่มนวลกว่า ดังคำกล่าวที่ว่า นุ่มนวล แต่ว่าได้ผล

1.1.1.3 การรักษาวินัย ท่านมีวินัยทั้งในเรื่องของการตรงต่อเวลา และมีความรับผิดชอบในหน้าที่การเรียน และการฝึกซ้อมดนตรี และท่านได้สอนเรื่องการรักษาวินัยเหล่านี้แก่ศิษย์เพื่อฝึกให้ศิษย์เป็นผู้ที่มีความตรงต่อเวลา และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในการเรียน รวมถึงวินัยในการวางแผนการฝึกซ้อมดนตรี สามารถสรุปประเด็นเรื่องการรักษาวินัยของท่านออกเป็นประเด็นย่อย ดังนี้

1) การสร้างวินัยในการตรงต่อเวลา

2) การมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่

(1) การฝึกความรับผิดชอบต่อตัวท่านเอง สิ่งสำคัญที่ท่านระลึกไว้เสมอ และสอนศิษย์ทุกคนของท่านด้วยการเป็นแบบอย่างที่ดีเสมอมา คือเรื่องของการตรงต่อเวลา และไม่เพียง ตรงเวลา เท่านั้น แต่ควรต้อง ก่อนเวลา อีกด้วย

(2) การฝึกให้ศิษย์รู้จักรับผิดชอบ ความรับผิดชอบนั้น ไม่จำเป็นต้องเลือกรื่อง เวลา หรือสถานที่ในการปฏิบัติ แต่ไม่ว่าท่านอยู่ในสถานที่ใด เมื่อใดก็สามารถปฏิบัติได้ ไม่มีข้อยกเว้น สามารถสรุปประเด็นเรื่องการฝึกให้ศิษย์รู้จักรับผิดชอบต่อออกเป็นประเด็นย่อย ดังนี้

- ฝึกให้ศิษย์รู้จักความรับผิดชอบต่อการเรียน

- ฝึกให้ศิษย์รู้จักความรับผิดชอบต่อการฝึกซ้อมดนตรี

1.1.2 ความใฝ่รู้ ไม่หยุดพัฒนาตนเอง เพื่อส่งเสริมวิชาชีพของท่านในเรื่องที่ครูต้องมีการพัฒนา เป็นครู การพัฒนาจะหยุดไม่ได้เลย มันต้องเยี่ยม และไม่ว่าจะบรรยาย (Lecture) หรืออะไร ดังที่ครูของท่าน คือ ครูสุทิน เทศารักษ์ ได้เคยอบรมสั่งสอนท่านด้วยประโยคที่ว่า เป็นครู อย่าหยุดพัฒนาตัวเอง สามารถสรุปประเด็นเรื่องความใฝ่รู้ของท่านออกเป็นประเด็นย่อย ดังนี้

1.1.2.1 ความใฝ่รู้ทางด้านดนตรี ในเรื่องของความใฝ่รู้ทางด้านดนตรี ท่านถือเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์ โดยเฉพาะศิษย์ที่มีความใกล้ชิดกับท่านในแต่ละช่วงเวลา ทำให้พวกเขาได้เห็นแง่มุมต่าง ๆ ของท่านที่แสดงถึงความขวนขวาย และใฝ่รู้ โดยไม่ได้เรียนแต่จากตำรา หรือเรียนตามระบบโรงเรียนเท่านั้น แต่ท่านยังมีความใฝ่รู้ในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพิ่มเติมอยู่เสมอ

1.1.2.2 ความรู้ทางด้านวิชาการ ท่านมีความรู้ในด้านวิชาการ ซึ่งเป็นหนังสือหรือตำราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับในหลาย ๆ ศาสตร์ ทั้งตำราที่เกี่ยวกับสรีระของคน กล้ามเนื้อต่าง ๆ ซึ่งเป็นตำราที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับศาสตร์ทางด้านดนตรีเสมอไป

1.1.2.3 ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีที่เอื้อประโยชน์ต่อวิชาชีพ ท่านมีความสามารถในการเลือกใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ทั้งเพื่อการติดต่อสื่อสาร เพื่อหาข้อมูลทางด้านดนตรี หรือติดต่อเรื่องทั่วไป ขอบเขตของท่าน คือ เพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อวิชาชีพ และเป็นการพัฒนาศักยภาพของตัวท่านเองอยู่เสมอ รวมถึงเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่สามารถเปิดรับข้อมูลข่าวสาร และนวัตกรรมใหม่ ๆ ทางดนตรี

1.1.3 การประเมินสิ่งที่ตนเองเป็น

1.1.3.1 การประเมินตน และยอมรับสิ่งที่ตนไม่รู้ และไม่ถนัด เพื่อไม่สร้างมโนทัศน์ (Concept) ที่ผิดให้แก่ศิษย์ การประเมินเพื่อนำมาปรับปรุง และแก้ไขข้อผิดพลาดของตนเอง อย่างแรก คือ การประเมินตน และกล้ายอมรับในสิ่งที่ตนไม่รู้ หรือไม่มีความถนัด โดยเฉพาะศิษย์ ครูต้องกล้ายอมรับว่าสามารถสอนในเรื่องใด ที่สำคัญ คือ ไม่ใช่แค่บอกไม่รู้เท่านั้น แต่ต้องเป็นประโยชน์ให้แก่ศิษย์ได้ ให้ข้อมูลที่ถูกต้องเพื่อมาตอบคำถามให้แก่ศิษย์ในภายหลัง แต่หากเรื่องนั้นท่านไม่มีความเชี่ยวชาญเลย ควรส่งต่อให้กับครูท่านอื่น

1.1.3.2 การประเมินและเข้าจังหวะเวลาในแต่ละช่วงชีวิต การประเมินตนเองในวิถีชีวิต เช่น เมื่อถึงบั้นปลายชีวิตการทำงาน ครูควรเลือกหยุดการทำงาน เมื่อประเมินตนเองแล้วเห็นสมควร เพราะการสอนดนตรี ไม่ใช่แค่การสอนตัวโน้ต หรือเสียงดนตรี แต่ที่จริงแล้วการสอนดนตรีของท่าน สามารถสอนในเรื่องปรัชญาของชีวิต ให้รู้จักมองกลับมาประเมินตนในทุกช่วงขณะของชีวิตด้วย

1.1.4 ความมุ่งมั่น ตั้งใจกระทำในสิ่งที่ตนเป็นประโยชน์ต่อวิชาชีพของตน จุดเริ่มต้นของความสำเร็จ หรือความรู้ต่าง ๆ เกิดจากสิ่งที่ท่านมีความมุ่งมั่นทำให้สิ่งที่ท่านมุ่งหวังไว้กลายเป็นจริงขึ้นมาด้วยความตั้งใจ ความมุ่งมั่น ด้วยแรงผลักดันตนเอง

1.1.5 ความถ่อมตน ไม่ยกตนข่มผู้ใด และให้เกียรติผู้อื่นเสมอ ความถ่อมตน ไม่ยกตนข่มผู้ใด และให้เกียรติผู้อื่นของท่าน ปฏิบัติต่อผู้อาวุโสกว่าอย่างสม่ำเสมอ ให้เกียรติศิษย์ทุกคน ไม่ว่าในกรณีใดก็ตาม ไม่ถือว่าตนมีอำนาจเป็นใหญ่เหนือศิษย์ หรือเหนือกว่าใคร

1.1.6 การดูแลตนเองให้มีความสมบูรณ์ทางสุขภาพร่างกาย ท่านรักษาตนให้มีความแข็งแรง สมบูรณ์ พร้อมปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างเต็มที่ ไม่เป็นภาระของคนรอบข้างและศิษย์ รักษาสุขภาพ เอาใจใส่เรื่องสุขภาพและแบ่งเวลาในแต่ละวันได้อย่างลงตัวว่าเวลาใดต้องนอน กิน ออกกำลังกาย

1.2 ด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของพันธเอกษชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

1.2.1 การมีศาสนาที่ตนเคารพนับถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว มีบทบาทที่หลากหลายในวงการดนตรี ทั้งศิลปิน ผู้ประพันธ์เพลง ผู้อำนวยการเพลง โดยเฉพาะบทบาทในฐานะครุดนตรี แสดงให้เห็นว่าท่านเป็นบุคคลที่มีความสามารถ คือ มีความเก่ง แต่สิ่งหนึ่งที่ท่านให้ความสำคัญไม่แพ้ความเก่ง นั่นคือ ความดี ซึ่งความดีในมุมมองของท่าน คือ ความมีคุณธรรม ท่านยังเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีในด้านการนำหลักธรรมของศาสนาไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ตัวอย่างเหตุการณ์ที่ท่านได้น้อมนำหลักพุทธศาสนาไปปฏิบัติเพื่อควบคุมอารมณ์ และจิตใจของท่าน ครูที่ดี ย่อมนำพาให้ศิษย์มีแนวทางที่ดีตามไปด้วย

1.2.1.1 ความเมตตา และความกรุณา ท่านมีความเมตตา กรุณาเป็นที่ตั้งกับศิษย์ทุกคน ท่านถือเป็นต้นแบบด้านความเมตตาที่เด่นที่สุด ท่านมีจิตใจที่ต้องการช่วยเหลือศิษย์ และช่วยศิษย์อย่างเต็มที่ในทุก ๆ เรื่อง นอกจากนั้นท่านยังเป็นผู้ที่มีจิตใจดี ทำให้เวลาที่ท่านสอน หรือปฏิบัติต่อศิษย์ไม่ว่าในเรื่องใดก็ตาม ศิษย์สามารถสัมผัสได้ถึงความเมตตากรุณาของท่านได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญคือท่านมีความเมตตาต่อทุกคนเสมอกัน

1.2.1.2 ความยินดีเมื่อผู้อื่นหรือศิษย์ได้ดี ได้รับความสำเร็จ ท่านเป็นครูที่มีความยินดีทุกครั้ง เมื่อศิษย์มีความสุข มีความเจริญก้าวหน้า มีจิตใจที่ผ่องใส ท่านมักจะพลอยยินดีเมื่อศิษย์ได้ดี มีความสุขเจริญงอกงาม อีกนัยหนึ่ง คือคำว่า มุทิตา ซึ่งเป็นคุณธรรมที่พึงงามสำหรับผู้ที่เป็นครูอย่างแท้จริง

1.2.1.3 ความวางเฉยปล่อยวาง และการวางใจเป็นกลางไม่ปล่อยไปตามอำนาจอคติ หากศิษย์ไม่สามารถรับสิ่งเหล่านั้นไปปฏิบัติตามได้ ท่านก็สามารถปล่อยวางลงได้ เรียกได้ว่าได้ว่าท่านเป็นผู้หนึ่งที่สามารถปล่อยวางได้หากท่านได้ใช้ความพยายามในการช่วยเหลือศิษย์อย่างเต็มที่ แต่ศิษย์คนนั้นไม่สามารถพัฒนาตนไปพร้อม ๆ กับความตั้งใจในการช่วยเหลือของท่านได้เลย ท่านยังสามารถวางใจเป็นกลาง ไม่ปล่อยไปตามความรู้สึก หรือเกลียดชังใครคนใดคนหนึ่ง ท่านสอนด้วยใจที่เป็นกลางของพันธเอกษชาติ พิทักษากร ว่าท่านไม่มีลูกศิษย์เอก ไม่มีลูกศิษย์โท ท่านไม่เคยให้ศิษย์แต่ละคนรู้สึกไม่ดี ท่านถนอมน้ำใจทุกคนเท่ากัน ท่านคิดเมื่อศิษย์ทุกคนตลอดเวลา ท่านมีความใส่ใจกับศิษย์ทุกคนอย่างเท่าเทียม

1.2.2 การรักษาศีล ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม การรักษาศีลของท่านนั้น อาจกล่าวได้ว่าท่านสามารถทำศีล 5 ได้ครบทั้ง 5 ข้อ ไม่ว่าจะเป็นการไม่พูดปด ไม่พูดจาส่อเสียดผู้ใด ไม่พูดเพื่อเจ้า ท่านรับประทานมังสวัริต ไม่ใช้สิ่งของที่เป็นหนัง ซึ่งถือเป็นอานิสงส์ที่ยิ่งใหญ่มาก หรือการไม่ดื่มเครื่องดื่มมีเมา เมื่อท่านมีครอบครัวก็ยังคงมีความหนักแน่น สามารถดูแลครอบครัวของท่านได้เป็นอย่างดี

ส่วนเรื่องหลักทรัพย์ ท่านไม่ทำโดยเด็ดขาด เรียกได้ว่าทุกข้อของศีล 5 เป็นพื้นฐานเบื้องต้นที่ท่านสามารถปฏิบัติได้เป็นอย่างดี

1.2.3 การให้ความเคารพ และกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ท่านไม่เคยลืมบุญคุณของครูทุกคนที่เคยสอนท่าน ส่วนในเรื่องของคุณพ่อและคุณแม่ท่านยิ่งให้ความเคารพ โดยทุกครั้งที่ท่านกล่าวถึงครูที่เคยสอนท่าน ท่านจะมีความซาบซึ้งในบุญคุณของครูเหล่านั้นมาก ไม่ว่าจะเป็นรายละเอียดใด ๆ ของครูก็ตาม ท่านยังสามารถที่จะจดจำรายละเอียดได้ และทุกครั้งที่มีการนำความรู้ของครูเหล่านั้นไปใช้ ท่านจะมีการเคารพด้วยการอ้างชื่อครูเหล่านั้นทุกคน

1.2.4 การเปิดใจกว้างในฐานะครู

1.2.4.1 การให้โอกาสต่าง ๆ และให้การสนับสนุนศิษย์เสมอ ท่านเปิดโอกาสให้ศิษย์ได้มีโอกาสเรียนกับครูคนอื่น เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของศิษย์ให้มีความก้าวหน้า ท่านยังยินดีสนับสนุนในทุกทางที่ท่านสามารถช่วยเหลือได้ ทั้งในด้านของการฝึกฝนทักษะปฏิบัติต่าง ๆ หรือการเตรียมความพร้อมในทุกด้าน เพื่อให้สามารถผ่านการคัดเลือก และให้กำลังใจต่าง ๆ

1.2.4.2 การรับฟัง

- 1) ยินดีรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น รวมถึงศิษย์
- 2) ยินดีเสียสละเวลา รับฟังปัญหาและให้คำปรึกษากับศิษย์

1.2.5 ความชอบ ความรักในสิ่งที่ทำ รวมถึงการเห็นคุณค่าในวิชาชีพของตน สิ่งต่าง ๆ ที่ท่านได้ปฏิบัติ จนส่งผลต่อความสำเร็จทางด้านวิชาชีพของท่าน ท่านกล่าวว่า ไม่ได้ขึ้นอยู่กับวินัยเพียงเท่านั้น แต่ทุกสิ่งที่ปฏิบัติขึ้นอยู่กับความรักในดนตรี และรักในการสอน ทุกสิ่งล้วนเกิดจากความรู้สึกรักในสิ่งที่ตนทำ ทำให้ท่านอยู่กับสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพทางด้านดนตรีโดยไม่เคยรู้สึกเบื่อ ท้อ หรือเหนื่อยจากการสอนดนตรี ดังนั้น การมีวินัยเป็นเพียงตัวหลักดันให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้สำเร็จ แต่ความรัก และความชอบในสิ่งที่ตนทำ คือ แรงสนับสนุนและส่งเสริมให้ท่านสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีความสุขที่สุด และการที่ท่านมีความรักต่อสิ่งเหล่านี้ได้ เป็นเพราะท่านสามารถเข้าถึงอารมณ์ของตนเองที่รับฟังเสียงดนตรีได้อย่างแท้จริง จากที่ท่านเล่นดนตรีเพื่อความสนุก รักในการฝึกซ้อม เพื่อเพิ่มพูนคล่องแคล่วให้ตนเอง แต่ยังไม่สามารถรับรู้ถึงอารมณ์ความรู้สึกที่แท้จริงจากการเล่นดนตรี ดังนั้น เมื่อท่านสามารถรับรู้ถึงอารมณ์ความรู้สึกที่แท้จริงของเครื่องดนตรีที่ท่านปฏิบัติได้แล้ว จึงทำให้พัฒนาจากความรักในเครื่องดนตรี เสียงดนตรี หรือบทเพลง กลายเป็นความรู้สึกซาบซึ้งต่อดนตรีด้วยความรู้สึกที่แท้จริง และเห็นคุณค่าต่อวิชาชีพของตนเอง

1.3 ด้านความรู้และประสบการณ์ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

1.3.1 ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง ความรู้ของท่าน สามารถให้ศิษย์เรียนรู้ได้ตลอดชีวิตของศิษย์ เพียงแค่ความรู้ทางด้านไวโอลิน วิโอล่า การประพันธ์เพลง การอ่านวงเพลง เรียบเรียงเสียงประสาน ทฤษฎีแจ๊ส ฯลฯ และท่านมีความรู้ที่แท้จริงในการสอนศิษย์ ทั้งในศาสตร์ของดนตรี และศาสตร์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง ศิษย์แต่ละคนของท่านต่างมีประสบการณ์ในการทำงาน และมีความรู้ความสามารถในระดับที่สังคมให้การยอมรับ แต่ยังคงเรียนรู้ ขอคำปรึกษาของท่านได้จนกระทั่งถึงในปัจจุบัน และท่านยังสามารถให้คำตอบได้ในทุกครั้ง สิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นเครื่องพิสูจน์เบื้องต้นที่แสดงถึงการที่ท่านมีความรู้ ความสามารถในการวิชาชีพที่ท่านสอนได้ค่อนข้างชัดเจน

1.3.1.1 ความรู้ที่เป็นพื้นฐานด้านการสอนดนตรี นอกจากท่านจะมีความรู้ทางด้านทักษะปฏิบัติทางดนตรีแล้ว ท่านยังมีความรู้ในด้านการสอน ซึ่งเป็นประกาศนียบัตรการสอนดนตรี Teaching Diploma จาก The Royal College of Music เพิ่มเติมในระหว่างที่ท่านเรียนอยู่ต่างประเทศ ท่านสอบเทียบปริญญา A.R.C.M. ย่อมาจาก Associate of The Royal College of Music เป็นหลักสูตรที่แบ่งเป็น Violin Teaching กับ Performing โดยท่านเลือกทางด้าน Violin Teaching

จากที่กล่าวมา พบว่าความรู้ต่าง ๆ ที่ท่านได้รับมาทางด้านดนตรีนี้ เป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อวิชาชีพของท่านเป็นอย่างมาก ประกอบกับข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ศิษย์หลายคนของท่านที่ได้กล่าวว่า ท่านเป็นคนที่เปิดรับสิ่งใหม่ ๆ เก็บเกี่ยวความรู้ที่เข้ามาในชีวิตของท่านตลอด เพราะท่านรู้สึกว่สิ่งต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในแต่ละเรื่องนั้นล้วนมีผลกับชีวิต สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ เช่น การขึ้นรถหนึ่งครั้ง ไม่ใช่เพียงแค่ขึ้นรถแล้วไปถึงจุดหมาย แต่สำคัญว่า ชีวิตของเราได้พบสิ่งใดระหว่างทางมากกว่า สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้หลายเรื่องในการดำรงชีวิต และเป็นแบบอย่างในชีวิตให้แก่ศิษย์อีกด้วย และความรู้ต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้ท่านมีความสามารถที่นอกเหนือจากการได้รับความรู้จากครูแล้ว ท่านยังมีความรู้จากการที่ท่านเลือกทำ เลือกเป็น ดังนั้น สิ่งต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตของท่านจึงล้วนเป็นประสบการณ์ที่ส่งผลต่อวิชาชีพของท่านในระยะต่อมอย่างมหาศาล

1.3.1.2 ความรู้ด้านดนตรีตะวันตก ช่วงที่ท่านได้เริ่มเรียนดนตรีไทยนั้น ท่านได้เรียนดนตรีสากลควบคู่ไปด้วยในทุกครั้งที่เรียนช่วงเริ่มต้น โดยเครื่องดนตรีตะวันตกชิ้นแรกที่ท่านได้เล่น คือ ไวโอลิน หากกล่าวถึงเรื่องครูที่มีบทบาทสำคัญกับท่านมากที่สุดในทางด้านดนตรีตะวันตก ขณะที่ท่านอยู่เมืองไทย คือ ครูสุทิน เทศารักษ์ ถือได้ว่าเป็นบุคคลสำคัญที่ทำให้ท่านมีความรู้ในด้านเทคนิคต่าง ๆ เกี่ยวกับทักษะปฏิบัติไวโอลิน เครื่องดนตรีเอกของท่านในสมัยนั้น และยังเป็นครูที่ทำให้ท่านได้รับความรู้

หัดเทียบกับการเรียนการสอนในระดับสากล และความรู้ที่ท่านได้รับมาจากครูสุทิน เทศารักษ์นี่เอง ที่เป็นพื้นฐานที่ดีในการนำไปใช้เรียนต่อทางด้านดนตรีเมื่อครั้งที่ท่านไปเรียนต่างประเทศ ท่านยังได้เล่าถึงความสามารถของครูสุทิน เทศารักษ์ ที่ท่านได้รับการถ่ายทอดมาจากครู โดยเฉพาะในด้านการเต้นสด หรือ Improvise ซึ่งถือเป็นความสามารถที่มีเอกลักษณ์ของทั้งครูสุทิน เทศารักษ์ และท่านเป็นอย่างมาก

ความรู้ของครูสุทิน เทศารักษ์ ที่ท่านได้รับการถ่ายทอดมานั้น ถือเป็นพื้นฐานแรก และพื้นฐานสำคัญที่ทำให้ท่านได้อยู่ในวิชาชีพนี้มาอย่างต่อเนื่อง ท่านกล่าวถึงครูสุทิน เทศารักษ์ เกี่ยวกับความสามารถของครูที่ท่านเพิ่งทราบว่า เป็นเทคนิคที่เทียบเท่าสากลได้จริง ในช่วงที่ท่านได้ไปเรียนต่อทางด้านดนตรี ณ ประเทศอังกฤษ ก่อนที่ท่านจะเข้าเรียนได้นั้น ต้องผ่านการคัดเลือก (Audition) เพื่อคัดเด็กเบื้องต้นก่อน ครูสอนดนตรีคนแรกของท่านที่นั่น ชื่อ แอมมอรี (Amory) ได้ชื่นชมทักษะการสืโวโอลินของท่านเป็นอย่างมาก จนกระทั่งท่านได้ผ่านการคัดเลือก สามารถเข้าเรียนได้อย่างสมบูรณ์แบบ ครูอีกคนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อวิชาชีพการสอนดนตรีของท่าน ในขณะที่ท่านเรียนอยู่ที่ต่างประเทศ คือ แม็กซิม จาคอบเซน (Maxim Jacobsen) และครูคนนี้ คือ ครูสอนดนตรีที่ทำให้ท่านได้ค้นพบ และเรียนรู้วิธีการต่าง ๆ ในการวิเคราะห์ผู้เรียน การแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการสอน ได้เรียนเทคนิคขั้นสูงต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะในแต่ละบุคคลได้อย่างเหมาะสมน่าอัศจรรย์ เนื่องจากท่านต้องเดินทางไปเรียนกับจาคอบเซนในทุกประเทศที่เขาไปสอน ส่งผลให้ด้านเทคนิค และวิธีการวิเคราะห์ต่าง ๆ ที่ท่านได้มาจากแม็กซิม จาคอบเซน ล้วนเป็นประโยชน์ต่อท่านทั้งในการซ้อมดนตรีของตนเอง และเพื่อใช้ในการสอนดนตรี เนื่องจาก แม็กซิม จาคอบเซน ได้รับความรู้ที่มีคุณค่า เป็นเคล็ดลับที่จาคอบเซน ได้รับการถ่ายทอดทางอ้อมมาจากนักดนตรีที่มีชื่อเสียงเป็นอย่างมากในวงการดนตรี ซึ่งถือเป็นครูที่มีเคล็ดลับวิชาชั้นเยี่ยมในการเล่น และซ้อมดนตรี นั่นคือ ปากานินี (Paganini) นอกจากนั้น ท่านยังได้ศึกษาไวโอลินกับกาโต้ ฮาวาส (Gato Havas) ในช่วงที่ท่านกลับไปเรียนต่างประเทศอีกครั้ง ราวพุทธศักราช 2518 เพื่อกลับไปเรียนรู้เทคนิคของไวโอลินเพิ่มเติม หลังจากที่ท่านได้กลับมาประเทศไทยแล้ว ท่านยังได้เรียนวิชาการประพันธ์เพลงกับ โจเซฟ ฟิลเบอร์ และบรูโน วอลเตอร์ (Bruno Walto) และท่านยังได้ศึกษาทฤษฎีดนตรีแจ๊ส และการประพันธ์เพลงที่ประเทศฟิลิปปินส์กับ เรสตีดูโต อูมาลี ทำให้ท่านมีความรู้ ความสามารถในการประพันธ์เพลง และทฤษฎีดนตรีแจ๊ส ที่นำมาใช้ในการสอนศิษย์จนถึงปัจจุบัน รวมถึงยังมีครูอีกหลาย ๆ คนที่มีบทบาทแตกต่างกันออกไป และทำให้ท่านได้มีโอกาสเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ มากมาย

1.3.1.3 ความรู้ด้านดนตรีไทย การที่ท่านได้รับรางวัลยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดงด้านดนตรีสากล เนื่องจากท่านมีคุณูปการต่อวงการดนตรีคลาสสิก ซึ่งเป็นดนตรีของ

ตะวันตก แต่ความรู้ที่ท่านมีนั้น นอกจากความรู้ทางด้านดนตรีสากลแล้ว ท่านมีความรู้ และความสามารถใน ด้านดนตรีไทยในระดับที่ดีมาก ท่านสามารถบรรเลงเครื่องสายไทยได้รอบวง ซอด้วง และเดี่ยวออร์แกนลม ได้อย่างยอดเยี่ยม ครูคนแรกที่ถ่ายทอดความรู้ทางด้านดนตรีไทยให้แก่ท่าน คือ ครูยรรยง แดงกูร โดยใน ระยะแรกท่านได้เรียนทั้งดนตรีไทย และดนตรีสากลควบคู่กันไป การเรียนดนตรีไทยของท่านในครั้งนี้ ถือเป็น จุดเริ่มต้นที่สำคัญยิ่งต่อวิชาชีพครูดนตรีของท่าน ทำให้ท่านสามารถเข้าใจศิษย์ที่มีพื้นฐานทางดนตรีไทย เนื่องจากในการสอนแต่ละครั้ง ท่านเป็นครูที่ต้องสอนทั้งเด็กที่มีพื้นฐานทั้งดนตรีสากลและดนตรีไทย สิ่งนี้ กลายเป็นข้อได้เปรียบของท่านเวลาที่สอนศิษย์ที่มีพื้นฐานต่างกัน ท่านสามารถเข้าใจความคิดของศิษย์ที่ พื้นฐานแตกต่างกันได้อย่างดีเยี่ยม และการที่ท่านได้รับการปลูกฝังในเรื่องของดนตรีไทยควบคู่กับการ เรียนดนตรีตะวันตกมาตั้งแต่เด็ก ช่วยให้ท่านฝึกทักษะในเรื่องของการจำเพลง ด้นสด และต่อเพลงได้อย่าง คล่องแคล่วมากกว่าการที่ได้เรียนดนตรีตะวันตกธรรมดาทั่วไป นอกจากนี้ท่านมีทักษะทางด้านดนตรีไทย อยู่ไม่น้อย ประกอบกับสามารถนำความเป็นดนตรีไทยประยุกต์เข้ากับเครื่องดนตรีตะวันตกได้อย่างน่า อัศจรรย์ และทำให้ผลงานของท่านทางด้านนี้ได้รับรางวัลอันทรงเกียรติอย่างมากมายอีกด้วย

1.3.2 ความรู้ทางด้านภาษา ท่านชำนาญรากศัพท์ของภาษาละตินที่ทำให้ท่านมีพื้นฐานใน การทำความเข้าใจภาษาอื่น ๆ อีกหลายภาษา ส่งผลต่อการเข้าใจความหมายของบทเพลง หรือตำรา ดนตรีต่าง ๆ ได้มากยิ่งขึ้น ท่านสามารถสื่อสารได้ถึง 7 ภาษา เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาละติน ภาษา โปรตุเกส ภาษาฝรั่งเศส ภาษาเยอรมัน ภาษาอิตาลี และภาษาไทย

1.3.3 ความรู้ทางด้านโยคะ (Yoga) เป็นการเรียนที่ศึกษาจากการอ่านหนังสือที่สอนตั้งแต่ เรื่องสรีระของมนุษย์ ทำให้ท่านมีความรู้ และวิชาติดตัวมา จนกระทั่งมีโอกาสได้เจอกับนักไวโอลินผู้ที่ทำให้ ท่านเริ่มต้นศึกษาเรื่องโยคะอย่างจริงจังในเวลาต่อมา และหลังจากที่ท่านได้ศึกษาโยคะด้วยตนเองแล้ว หายที่สุดท่านยังได้เรียนโยคะจากผู้ที่เป็โยคี และมีความรู้ทางด้านนี้อย่างลึกซึ้ง ทำให้ท่านได้รับความรู้ อย่างมากมายจากท่านผู้นี้ต่อจากการศึกษาด้วยตนเอง ผลจากการฝึกโยคะทำให้ทำให้ท่านรับรู้ว่ท่าน สามารถควบคุมตนเองได้ทั้งทักษะปฏิบัติเครื่องดนตรีจากการฝึกซ้อมได้

1.3.4 ความรู้ทางด้านยิมนาสติก (Gymnastics) ผู้ที่สอนยิมนาสติกให้แก่ท่าน คือ แม็กซิม จาคอบเซ่น (Maxim Jacobsen) ครูไวโอลินของท่านนั่นเอง ความรู้ที่ท่านได้รับมานี้เกิดจากการที่ แม็กซิม จาคอบเซ่น มีโอกาสได้เรียนรู้เคล็ดลับของ นิคโคโล ปากานินี (Niccolo Paganini) ซึ่งเป็นเทคนิค ขั้นสูงที่นักดนตรีหลายท่านต้องเคยได้ยินในเรื่องของ “Secret of Paganini” จากนั้น แม็กซิม จาคอบ เซ่น ได้นำมาถ่ายทอดให้กับท่านอีกต่อหนึ่ง กล่าวได้ว่า ท่านได้ความรู้ทางด้านยิมนาสติกมาจากทั้งของ

ต้นฉบับ คือ ปากานินี แล้วยังผสมกับเทคนิคที่ แม็กซิม จาคอบเซน ได้วิเคราะห์ และสังเคราะห์เพิ่มเติมจากเทคนิคของปากานินี

1.4 ด้านการสอนดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

1.4.1 การเตรียมการสอน ดนตรีสำหรับเป็นสิ่งที่มีชีวิต และตั้งอยู่บนเวลา เพราะฉะนั้น หากครูพลาด ก็จะทำให้ศิษย์พลาด เพราะฉะนั้นครูต้องเตรียมการซ้อม หรือเตรียมการสอนก็แล้วแต่ หรือ ถ้าเป็นการสอนที่เน้นทางวิชาการขึ้นมา ก็ควรเตรียม หรือเรียบเรียงความรู้ของตนให้พร้อมก่อนที่จะสอน ในทุกครั้ง ไม่ว่าจะเป็นวิชาเชิงทฤษฎีหรือวิชาเชิงปฏิบัติก็ตาม ถ้าเป็นเชิงทฤษฎี การเตรียมความพร้อมที่ดีที่สุดคือการทำความเข้าใจกับสิ่งที่ตนจะใช้สอน โดยท่านแนะนำให้มีการสัญลักษณ์ หรือเครื่องหมายต่าง ๆ ลงไปในการอ่านตำรานั้น ๆ เพื่อที่จะเรียกขึ้นมาใช้ได้ง่าย ส่วนในเชิงปฏิบัติแล้ว การเตรียมความพร้อมที่ดีที่สุดนั้นคือ การซ้อม สิ่งที่ท่านทำนอกเหนือจากการวางแผนการสอนของตนเองแล้ว ท่านยังวางแผนการเรียนเพื่อศิษย์เพิ่มเติมในบางครั้งอีกด้วย เพื่อให้ศิษย์รู้แนวทางในการปฏิบัติตนเบื้องต้นก่อนเรียนครั้งต่อไป

1.4.2 การเลือกใช้แนวทางและวิธีในการเรียนการสอน

1.4.2.1 แนวทางและวิธีการสอน ซึ่งเกิดจากการเลือกด้วยตัวท่านเอง

1) หลักการสอนที่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง

(1) การวางจุดประสงค์ หรือมีเป้าหมายในการเรียน สิ่งที่ท่านเน้นเป็นพิเศษ นั่นคือ ก่อนที่ครูทุกคนจะเริ่มสอนนั้น นอกจากการเตรียมการสอนแล้ว ต้องคำนึงถึงผู้เรียนด้วยการนึกถึงผู้เรียนในที่นี่ คล้ายกับการวางแผนการสอนแต่เป็นการวางไปถึงเป้าหมายของผลลัพธ์ปลายทางด้วย

- ค้นหาจุดมุ่งหมายในการเรียนของศิษย์ การวางเป้าหมายในการปฏิบัติเพลง และการวางเป้าหมายของแต่ละบทเรียน

(2) การวิเคราะห์

- วิเคราะห์ศิษย์ วิเคราะห์หลักสูตร และวิเคราะห์เนื้อหาในการเรียน

(3) การอธิบาย

- สามารถอธิบายให้เข้าใจถึงแก่นแท้จริง ๆ ของเนื้อหานั้น สามารถอธิบายสิ่งที่ซับซ้อนมากให้ซับซ้อนน้อย เข้าใจได้ง่าย และมีขั้นตอน สามารถอธิบายเนื้อหาในการ

เรียนโดยเทียบจากพื้นฐานประสบการณ์ทางดนตรีแต่เดิมของศิษย์ สามารถอธิบายให้เข้าใจดนตรี และสามารถตีความสิ่งต่าง ๆ จากประสบการณ์จริง สามารถเทียบความเป็นศิลปะกับความเป็นครู และสามารถอธิบายความเป็นดนตรีผ่านการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ

(4) การสาธิต และการให้ความสำคัญกับเรื่องของเสียง วิธีการสอนอีกหนึ่งรูปแบบของพันเอกชูชาติ พิทักษากร นั่นคือ การสาธิต เพื่อให้ทั้งตนเอง และศิษย์มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนร่วมกัน ซึ่งการสาธิตนี้เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง เป็นกระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ทำให้ผู้เรียนได้เห็นการปฏิบัติจริงด้วยตาตนเอง จากการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และจดจำในเรื่องที่สาธิตหรือปฏิบัติได้ดีและนานขึ้น (ทศนา แคมมณี, 2552) จากความหมายดังกล่าวของวิธีการสอนนี้ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้เน้นในเรื่องการปฏิบัติจริงให้ศิษย์เห็น และเน้นให้ศิษย์ได้ยินเสียงดนตรีประกอบการสอนแทบทุกครั้ง เนื่องจากดนตรีเป็นเรื่องของเสียง และท่านไม่เคยลืมในจุดนี้ ประกอบกับท่านเองเป็นผู้ที่เข้าใจในรูปแบบของท่านเอง และจังหวะในลักษณะต่าง ๆ สามารถแยกแยะความแตกต่างของบทเพลงแต่ละประเภท รวมถึงสามารถถ่ายทอดผ่านเครื่องดนตรีได้หลากหลาย ทั้งเปียโน และเครื่องสายต่าง ๆ อีกหลายชนิด ทำให้ท่านมีคุณสมบัติเพียบพร้อมในการใช้วิธีการสอนในรูปแบบนี้ได้เป็นอย่างดี สำหรับวิชาเชิงทฤษฎี สำหรับวิชาเชิงทักษะปฏิบัติ และสำหรับวิชาเชิงประวัติศาสตร์

(5) สามารถสอนให้ศิษย์รู้จักการบูรณาการสิ่งที่เรียน

(6) การประเมินผลศิษย์

(7) หลักในการซ่อมดนตรี (เฉพาะการปฏิบัติด้วยเครื่องดนตรี)

2) หลักการสอนที่ไม่เกี่ยวข้องกับดนตรีโดยตรง แต่นำมาใช้ในการสอนดนตรี เพื่อฝึกทักษะในด้านต่าง ๆ สำหรับการสอนดนตรีของท่าน มีลักษณะพิเศษ คือ ท่านไม่เพียงใช้ดนตรี เพื่อสอนดนตรี แต่ท่านใช้สิ่งที่ไม่ใช่ดนตรี เพื่อสอนดนตรี โดยศาสตร์อื่น ๆ เหล่านั้น มีทั้งที่ท่านได้รับความรู้มาจากครูของท่าน จากการที่ท่านขวนขวายและศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนถึงวิธีการต่าง ๆ ที่ท่านวิเคราะห์ และสังเคราะห์มันขึ้นมาใช้ประยุกต์ในการสอนด้วยตัวของท่านเอง และท่านสามารถสอนศาสตร์อื่น ๆ ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับศาสตร์ของดนตรีเพียงเท่านั้น ที่ท่านเน้นในการสอนเป็นพิเศษ ได้แก่ ทางด้านภาษา ทางด้านความยืดหยุ่นและความแข็งแรงของร่างกายและสร้างสมาธิ คือ โยคะและยิมนาสติก ฤาษีดัดตน ไทเก๊กหรือไทชิ และยังใช้ทางด้านพุทธศาสนาทั้งทางเถรวาท และมหายานในการสอน เพื่อช่วยในการฝึกสติ และสมาธิให้มากขึ้นอีก

- (1) ทางด้านภาษา
- (2) ทางด้านความยืดหยุ่นและแข็งแรงของร่างกายที่มีผลต่อสมาธิและการเรียนดนตรี
- โยคะ (Yoga) และยิมนาสติก (Gymnastics)
 - ฤาษีตัดตน
 - ไทเก็กหรือไทชิ
- (3) ทางด้านพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน นิกายเซ็น (ZEN) เพื่อฝึกจิตให้มีสติและสมาธิ

1.4.2.2 แนวทางและวิธีการสอน ซึ่งเกิดจากการคิดร่วมกันระหว่างท่านกับศิษย์ ถึงแม้การเรียนการสอนที่ด้นนั้น ย่อมเกิดจากการที่ครู มีความรู้ความสามารถ แล้วถ่ายทอดความรู้เหล่านั้น ให้แก่เด็กโดยตรง และเป็นการใช้แผนการเรียนการสอนที่ได้จัดวางทุกส่วนมาพร้อมให้ศิษย์ใช้นั้น ย่อมเป็น ผลดีในแง่ของการมีระเบียบ และกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน แต่สำหรับการเรียนการสอนของท่านนั้นเป็นการเรียน ที่ท่านไม่รับจำนวนมากนัก ทำให้ท่านสามารถที่จะใช้วิธีการนี้ได้ผลลัพธ์ที่ค่อนข้างดี โดยท่านมักจะให้ศิษย์ คิดหาแนวทางในการเรียนร่วมกันระหว่างท่านกับศิษย์ ในบางส่วนที่ท่านคิดว่า ศิษย์ควรจะมีความเห็น ของเขาได้การวางแผนการเรียนด้วย ท่านยินดีที่จะให้เด็กได้ทำในสิ่งที่เขาอยากทดลองทำ ที่เขาอยากรู้ว่า เมื่อทำอีกแบบหนึ่งแล้วจะเกิดอะไรขึ้น โดยเฉพาะหากศิษย์ต้องการที่จะคิดค้น หรือหาเจอในสิ่งที่ตำรา ไม่ได้มีเขียนไว้ แต่ทั้งนี้สิ่งนั้นต้องไม่ใช่สิ่งที่ทำแล้วทำให้เกิดความเสียหายทั้งต่อตัวเด็ก และเสียทักษะที่ดี ไป ท่านใช้จิตวิทยาในการช่วยแก้ปัญหา ที่ทำให้ศิษย์รู้สึกว่าคุณได้เป็นคนที่แสดงความคิดเห็น ได้มีส่วนร่วม ร่วมกับการเลือกวิถีแนวทางการเรียนของตนด้วย จึงทำให้ยังมีความกระตือรือร้น และภูมิใจว่าเขาได้มี ส่วนร่วมแล้ว โดยท่านได้ใช้คำว่า “นุ่มนวล แต่ว่าได้ผล” ซึ่งได้กล่าวไว้ตั้งแต่ในด้านบุคลิกภาพทางด้าน อารมณ์ของท่านด้วย

1.4.3 การสอนโดยใช้ปัจจัยในการควบคุมและปรับพฤติกรรมของศิษย์ การใช้ปัจจัยบวกในการปรับพฤติกรรมของศิษย์

- 1) การให้ความเชื่อมั่น และกำลังใจ
- 2) การทำให้รู้สึกถึงความพิเศษของสิ่งที่เรียน
- 3) การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียน

1.4.3.2 การใช้ปัจจัยลบในการปรับพฤติกรรมของศิษย์ ครูควรพิจารณาก่อนว่า การมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมควรแก้ด้วยการลงโทษหรือไม่ เพราะการลงโทษนั้นมักส่งผลตามมาที่ไม่พึงปรารถนาในด้านจิตใจ และมักเป็นเหตุให้ผู้เรียนมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อครู และสภาพการเรียน ได้กล่าวถึงการลงโทษที่เหมาะสมว่า ควรใช้การลงโทษให้น้อยที่สุด และควรอธิบายให้ผู้ถูกลงโทษทราบว่าเพราะเหตุใดจึงจำเป็นต้องถูกลงโทษ ควรหลีกเลี่ยงการทำโทษที่ทำให้เจ็บกาย หรือเจ็บใจอย่างมาก ที่สำคัญ คือ ครูไม่ควรทำโทษผู้เรียน ในขณะที่ครูไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ ไม่ควรลงโทษเมื่อพฤติกรรมไม่ดีนั้นได้ผ่านไปแล้ว และควรใช้วิธีการลงโทษ เมื่อใช้เทคนิคอื่นไม่ได้ผลแล้วเท่านั้น

1.4.4 การสอนด้วยความทุ่มเท และเอาใจใส่ในการสอน เมื่อกล่าวถึงเรื่องการสอนด้วยความทุ่มเท และเอาใจใส่ในการสอน พบว่า ท่านได้ทุ่มเทกับการสอนตั้งแต่ท่านกลับมาจากต่างประเทศได้ไม่นาน ท่านก็ได้เข้ามาเป็นอาจารย์พิเศษของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเป็นอาจารย์ที่อื่น ๆ อีกหลายสถาบัน รวมถึงการสอนที่ท่านสอนส่วนตัวก็เช่นกัน อาจเรียกได้ว่า การสอนดนตรี คือ ครั้งหนึ่งของชีวิตท่านก็ว่าได้ ท่านพร้อมที่จะสอนศิษย์ในแต่ละรุ่น แต่ละปีให้ได้ดีที่สุด และพร้อมผลักดันศิษย์จนกว่าจะสามารถทำได้ตามเป้าหมายที่ครู และตัวศิษย์เองมุ่งหวังไว้ โดยไม่ได้คำนึงถึงความเหน็ดเหนื่อยของตนเอง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาต้นแบบความเป็นครูดนตรี: กรณีศึกษา พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ เพื่อศึกษาคูณลักษณะของความเป็นครูดนตรีในด้านต่าง ๆ ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ และนำเสนอแนวทางต้นแบบความเป็นครูดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ จากการวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่มีความสำคัญและเป็นข้อค้นพบ ทั้งที่มีความสอดคล้อง และนอกเหนือจากข้อกำหนดของวัตถุประสงค์ โดยมีประเด็นในการอภิปราย ดังนี้

1. ภูมิหลังของผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ
2. ด้านบุคลิกภาพทางอารมณ์ และความเป็นตัวตนของท่าน
3. ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ในการศึกษา แต่ละด้านมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ภูมิหลังของผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ

ทางด้านครอบครัว พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีครอบครัว คือ คุณพ่อและคุณแม่ที่ไม่สนับสนุนให้ท่านเป็นนักดนตรีอาชีพ แต่คุณพ่อเป็นคนที่ทำให้ท่านได้เข้ามาสู่เส้นทางของนักดนตรี โดยคุณพ่อคือคนที่ทำให้ท่านได้ไปฟังวงดุริยางค์บรรเลงดนตรีคลาสสิก ทำให้ท่านชื่นชอบตั้งตอนที่ยังเป็นเด็กเล็ก ๆ หลังจากนั้น เมื่อคุณพ่อทราบว่าท่านชอบเสียงดนตรี จึงได้สนับสนุนให้ท่านเรียนดนตรี โดยให้ท่านเรียนดนตรีตั้งแต่อายุ 9 ขวบ โดยให้เรียนทั้งดนตรีสากล และดนตรีไทย กล่าวได้ว่า จุดเริ่มต้นของวิชาชีพทางดนตรีของท่านได้เริ่มต้นจากการสนับสนุนของคุณพ่อในครั้งนี้ ทั้งสนับสนุนด้านทุนทรัพย์ ความสะดวกในการเดินทาง ความช่วยเหลือในการคัดสรรสิ่งต่าง ๆ ที่ดี และมีประโยชน์ ประกอบกับคุณแม่ของท่านมักจะทำคลิปเสียงที่คุณแม่ร้องเพลงให้คุณพ่อในวันเกิด ท่านเห็นภาพต่าง ๆ เหล่านี้มาตลอด เปรียบเสมือนการปูพื้นฐานที่ดีให้กับลูก แสดงให้เห็นว่าผู้ปกครองมีส่วนในการวางแผนดำเนินชีวิตของลูกได้เป็นอย่างดี หากผู้ปกครองมีความใส่ใจ และให้เวลากับลูกของตน แม้กระทั่งการตัดสินใจให้ท่านมีโอกาสไปเรียนที่ประเทศอังกฤษ คุณพ่อของท่านเป็นคนวางแผนทางให้ท่านต้องเรียนหลักสูตรดนตรีอย่างจริงจัง เพื่อรองรับหน้าที่การงานในอนาคต เนื่องจากคุณพ่อของท่านคิดว่า การเป็นนักดนตรีในสมัยนั้นอาจไม่มีงานที่ดีทำ จึงให้เรียนด้านการสอนเพิ่มเติม ดังนั้น ครอบครัวจึงมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้ท่านมีโอกาสศึกษา และค้นคว้าความรู้ใหม่ ๆ โดยให้การสนับสนุนในหลาย ๆ ด้านที่ได้กล่าวไปข้างต้น รวมถึงความเอาใจใส่ และสละเวลาส่วนตัว เพื่อทุ่มเทเวลาให้กับท่าน ทำให้ท่านมีโอกาสเปิดโลกทัศน์ และมีความรู้เพิ่มขึ้นในสิ่งที่สนใจ ดังที่ท่านได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“...ผมอยากเรียนพวกเรื่องการประสานเสียง ซึ่งในสมัยนั้นไม่มีครูที่สามารถจะสอนเราได้ มีก็แต่พระเจนดุริยางค์ที่สามารถสอนเรื่องนี้ได้ แต่ท่านก็อยู่สูงมาก คุณพ่อท่านเลยสั่งตำรามาจากเมืองนอกที่ไว้สำหรับสอนตนเอง ก็จะเป็นตำราพวกการประพันธ์เพลง การประสานเสียงต่าง ๆ แล้วคุณพ่อก็มานั่งแปลให้เป็นภาษาไทย ทั้ง ๆ ที่คุณพ่อก็ไม่ได้เล่นดนตรีอะไรมากมาย ผมก็มานั่งอ่าน ทำความเข้าใจเอง แล้วในช่วงนั้นคุณพ่อได้ซื้อเปียโนเก่า ๆ มาหลังหนึ่ง แต่ผมก็ยังไม่ได้เรียนกับใครนะ เลยสั่งตำราเรียนมาจากเมืองนอกเพื่อมาเรียนเอง ก็จะสั่งมาเป็นชุด ๆ เลย...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2556)

สิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานทั้งทางด้านการประพันธ์เพลง การประสานเสียงต่าง ๆ การเล่นเปียโน ฯลฯ ให้กับพันเอกชูชาติ พิทักษากร จนถึงปัจจุบัน ดังนั้น พ่อแม่หรือผู้ปกครอง ควรทุ่มเทให้กับลูก โดยเฉพาะในช่วงวัยเด็ก ถึงวัยรุ่นตอนต้น ซึ่งเป็นช่วงอายุที่ควรได้รับการเอาใจใส่ และให้การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างมาก ยิ่งในสังคมปัจจุบันนี้ มีความแตกต่างกับสังคมของพันเอกชูชาติ พิทักษากรเป็นอย่างมากในด้านความเจริญก้าวหน้า เนื่องจากทุกวันนี้มีทั้งเทคโนโลยี จากสื่อโทรทัศน์ วิทยุ คอมพิวเตอร์ ประกอบกับมีช่องทางในการสื่อสารที่ดีขึ้น การคมนาคมสะดวก มีโรงเรียน สถาบันต่าง ๆ หรือมหาวิทยาลัยที่สอนทางด้านดนตรีค่อนข้างมาก และมีผู้ที่มีประสบการณ์ทางด้านดนตรีที่หลากหลาย ส่งผลให้เด็กสามารถเข้าถึงดนตรีได้ง่าย และมีคุณภาพมากขึ้น ดังนั้น หากผู้ปกครองให้การสนับสนุนลูกของท่านอย่างเต็มที่แล้ว ย่อมสามารถพัฒนาศักยภาพทางดนตรีของลูกได้ไม่ยากดังเช่นแต่ก่อน

ทางการศึกษา

พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้เข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ในกรณีของท่าน สถานที่ในการที่ผู้ปกครองส่งให้ท่านเรียนนั้น มีผลต่อชีวิตของท่านทางด้านดนตรีค่อนข้างมาก เนื่องจากสถานที่นี้เป็นอีกหนึ่งแห่งที่ทำให้ท่านได้รู้จักสังคมที่มีเรื่องของดนตรีเข้ามาเกี่ยวข้อง นอกเหนือจากการเรียนทางวิชาการในโรงเรียน ทั้งจากบุคคลรอบข้าง เช่น เพื่อนที่เรียนดนตรี และสนใจในดนตรี ซึ่งมีบทบาทในระดับที่ใกล้ชิด และมีความเป็นกันเอง ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...ในช่วงที่มาเข้าโรงเรียนเตรียมอุดมมานี้ละ ที่ก็ถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนอีกจุดหนึ่งของผม คือผมได้เจอ “เพื่อน” ที่นั่น แล้วก็คุยกันว่าคนนี้ก็เล่นดนตรี คนนั้นก็เล่น เป็นไวโอลินบ้าง โอโบบ้าง แบนโจ กีตาร์ ต่าง ๆ...”

(ชูชาติ พิทักษากร, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2556)

นอกจากนั้นท่านได้รับการสนับสนุนจาก “ครู” ซึ่งมีบทบาทในระดับที่สูงมากขึ้น ทำให้เป็นการสนับสนุนให้พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีสภาพแวดล้อมที่มีความเป็นดนตรีเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างชัดเจน และท่านได้มีการรวมตัวกันกับเพื่อน ๆ เพื่อใช้เวลาว่างนอกเหนือจากการเรียนในเวลาปกติ เพื่อเป็นแนวทางในการทำตามสิ่งที่คุณเองชื่นชอบให้มีความเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น นอกจากเป็นการทำให้เกิดความเพลินเพลินแล้ว ยังเป็นการช่วยพัฒนาทักษะของท่านให้เพิ่มพูนมากขึ้นอีกทางหนึ่ง จนในที่สุดท่านจึงได้ตั้งวงดนตรีเล็ก ๆ ขึ้นชื่อว่า “จันทรากร” ซึ่งตอนนั้นมีท่านสายสุรี สุจริตกุล เป็นครูอยู่

โดยวงนี้ได้เริ่มแสดงเพลงป๊อปในสมัยนั้น ทั้งป๊อปไทยสากล และเพลงไทยทั่ว ๆ ไป จากโรงเรียนนี้ทำให้ท่านได้รู้จักการเล่นวง เป็นแรงผลักดันให้ท่านก้าวเข้าสู่วงการดนตรีอย่างจริงจัง นอกจากนั้น ท่านยังได้รับโอกาสจาก “ครู” ที่ให้ท่านได้เข้ามาเล่นในวง “ดุริยะบรรเลง” ในตำแหน่งออร์แกน ทำให้ท่านเริ่มต้นพบตัวตนว่าสิ่งที่ท่านชอบนั้น คือ การเล่นดนตรี และเริ่มสนใจดนตรีอย่างจริงจังตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

แสดงให้เห็นว่า นอกจากครอบครัว และตนเองแล้ว สภาพแวดล้อมทางสังคมมีความสำคัญมาก เพราะหากพันเอกชูชาติ พัทธษากร ไม่ได้มีสภาพแวดล้อมที่ร่ายล้อมไปด้วยดนตรีแล้ว ท่านอาจไม่มีโอกาสเป็นอย่างเช่นทุกวันนี้ เพราะฉะนั้นการให้ความใส่ใจกับการเลือกสถานที่ในการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ ให้กับลูก จึงมีความสำคัญพอกับการเลี้ยงดูลูกให้เติบโตมาอย่างดีจากครอบครัว เพราะลูกต้องใช้เวลาอยู่กับสังคมนั้นในแต่ละวันค่อนข้างมาก พ่อแม่หรือผู้ปกครองจึงควรเอาใจใส่ในด้านนี้ด้วยเช่นกัน

2. ด้านบุคลิกภาพทางอารมณ์ และความเป็นตัวตนของท่าน

ในช่วงที่พันเอกชูชาติ พัทธษากร เป็นวัยรุ่น ท่านเป็นคนใจร้อนมาก ประกอบกับท่านเป็นบุตรคนเดียว จึงได้รับการตามใจ หากต้องการทำหรือได้ในสิ่งใด ท่านต้องได้ โดยเฉพาะในช่วงที่เรียนอยู่ต่างประเทศ ท่านมีปัญหากับแม่บ้าน และเพื่อน ๆ มากมาย เนื่องจากความเอาแต่ใจของท่าน จนในที่สุดท่านคิดได้เองว่า การประพฤติตนแบบนี้ไม่เหมาะสม และไม่สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างดีงาม ท่านจึงเริ่มค้นคว้าตำราศาสนา และหลักธรรมคำสั่งสอนทางพุทธศาสนา มาศึกษา สิ่งเหล่านี้สามารถเปลี่ยนแปลงท่านได้มาก ประกอบกับในช่วงหลังท่านได้เรียนโยคะ ซึ่งเป็นการฝึกสติ ฝึกจิตใจให้รู้ตนอยู่เสมอ ทำให้ท่านมีสติ และรู้ตัวว่าท่านกำลังรู้สึกอย่างไร และกำลังทำอะไรอยู่ สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องยืนยันว่า ก่อนที่ท่านจะมีตัวตนที่มีคุณลักษณะเพียบพร้อม และเหมาะสมต่อความเป็นครูทั้ง “ด้านบุคลิกภาพ” และ “ด้านคุณธรรมและจริยธรรม” ได้อย่างเช่นในปัจจุบันนี้ ท่านเคยเป็นบุคคลที่มีความประพฤติไม่เหมาะสมมาก่อน แต่การที่ท่านได้รับสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่ดี ประกอบกับการค้นคว้า และศึกษาถึงหลักการต่าง ๆ ที่สามารถช่วยพัฒนานิสัย รวมถึงจิตใจของท่านให้เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ได้แก่ การศึกษาหลักธรรมทางพุทธศาสนา หรือการฝึกจิต และสมาธิจากการฝึกปฏิบัติต่าง ๆ ส่งผลให้ท่านสามารถนำหลักการต่าง ๆ เหล่านั้นมาใช้ประกอบในการสอนของท่าน สอดคล้องกับทั้ง “ด้านความรู้ และประสบการณ์” และ “ด้านการสอนดนตรี” ที่ท่านมีโอกาสศึกษา และรู้จริงในความรู้ต่าง ๆ จนสามารถนำไปถ่ายทอดให้กับคนอื่น กล่าวได้ว่า ความเป็นครูของคน ๆ หนึ่ง สามารถเริ่มต้นจากความเป็นตัวตนที่ได้ผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงในชีวิต ไม่ว่าในทางที่ดีหรือไม่ก็ตาม

แต่เมื่อมีความไผ่ติ จากหลักธรรม หรือจากสิ่งต่าง ๆ ที่ส่งผลให้บุคคลคนนั้น สามารถสร้างตัวตนใหม่ที่มีความสมบูรณ์แบบมากขึ้นได้อย่างแน่นอน ดังนั้น ผู้ที่เป็นครู จึงควรมีทั้งความรู้อย่างถ่องแท้ และสามารถถ่ายทอดสิ่งที่ตนสอนได้ นอกเหนือจากนั้น ครูควรเป็นผู้ที่มีความไผ่รู้ พัฒนาตนเองในทางที่ดีอยู่เสมอ และต้องมีคุณธรรมเป็นตัวชี้้นำในการประกอบวิชาชีพ

สรุปได้ว่า จากจุดเริ่มต้นที่ทำให้พันเอกชูชาติ พิทักษากร เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้นเกิดจากปัจจัยกระตุ้นภายนอก คือสังคมหรือเพื่อนและบุคคลที่ท่านต้องพบปะติดต่อกับ ซึ่งตรงกับทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's hierarchy of needs) ซึ่งอธิบายไว้ว่าความต้องการของมนุษย์สามารถแบ่งได้เป็น 5 ลำดับ ซึ่งลำดับที่ 1 – 4 นั้นเป็นความต้องการระดับต้น ส่วนลำดับที่ 5 เป็นความต้องการระดับสูง ต่อมาสโลว์ได้ทำการศึกษาเพิ่มเติมและแบ่งความต้องการลำดับที่ 5 ให้ละเอียดออกไปอีก 3 ระดับ รวมใหม่ทั้งหมดเป็น 7 ลำดับขั้นของความต้องการของมนุษย์ (ปราณี รามสูตร, 2548 อ้างถึงใน Lahey, 2001) ซึ่งมีลำดับขั้นดังนี้ ลำดับขั้นที่ 1 ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physical needs) เป็นความต้องการเบื้องต้นเพื่อความอยู่รอดของชีวิต ได้แก่ อาหาร อากาศ น้ำ ที่อยู่อาศัย ความต้องการทางเพศ ความต้องการทางด้านร่างกายเป็นความต้องการที่มีพลังผลักดันสูงต่อพฤติกรรมของมนุษย์เป็นความต้องการที่จำเป็นเพื่อความอยู่รอดของชีวิต ลำดับขั้นที่ 2 ความต้องการความปลอดภัย (Safety needs) เป็นความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัยในตนเอง รวมถึงความรู้สึกก้าวหน้าและความอบอุ่นทางจิตใจ ลำดับขั้นที่ 3 ความต้องการความรัก ความเป็นเจ้าของ (Love and belongingness needs) เป็นความต้องการที่จะได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งและได้รับการยอมรับในสังคม ความเป็นมิตร และความรักจากเพื่อนหรือผู้แวดล้อม ลำดับขั้นที่ 4 ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องนับถือหรือมีชื่อเสียง (Esteem needs) เป็นความต้องการระดับสูง ได้แก่ ความต้องการเด่นในสังคม ความสำเร็จ ความรู้ ความสามารถ ความเป็นอิสระและเสรีภาพ และการเป็นที่ยอมรับนับถือ ลำดับขั้นที่ 5 ความต้องการตระหนักรู้ เข้าใจสรรพสิ่ง (Need to know and understand) คือ ต้องการมีความสามารถ ต้องการมีทักษะและประสบการณ์ ลำดับขั้นที่ 6 ความต้องการทางสุนทรียะ ความงาม (Aesthetic needs) ได้แก่ ความต้องการบรรลุด้านความดี ความงาม คุณธรรม และความละเอียดอ่อนทางจิตใจ ลำดับขั้นที่ 7 ความต้องการประสบความสำเร็จในชีวิต (Self-actualization needs) เป็นความต้องการระดับสูงสุดของมนุษย์ ซึ่งแตกต่างกันไปตามความคิดของตนและถือ เป็นความฝันสูงสุดของแต่ละคน นอกจากนั้น ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ ชี้ให้เห็นว่า บุคคลถูกกระตุ้นจากความปรารถนาที่จะสนองความต้องการเฉพาะอย่าง เช่น

1. บุคคลย่อมมีความต้องการอยู่เสมอและไม่สิ้นสุด ขณะที่ความต้องการใดตอบสนองแล้ว ความต้องการอื่นก็เกิดขึ้นอีกไม่มีวันจบสิ้น
2. ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่เป็นสิ่งจูงใจของพฤติกรรมต่อไปความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนองจึงเป็นสิ่งที่จูงใจพฤติกรรมของคนนั้น
3. ความต้องการของบุคคลจะเรียงลำดับขั้นตอนความสำคัญ เมื่อความต้องการระดับต่ำได้รับการสนองแล้วบุคคลก็จะพอใจและให้ความสนใจและปฏิบัติเพื่อสนองความต้องการระดับสูงต่อไป

จากทฤษฎีของมาสโลว์ เห็นได้ว่า พันเอกชูชาติ พิทักษากร มีแรงกระตุ้นเพื่อตอบสนองความต้องการในเบื้องต้นอยู่ในระดับขั้นต่ำ คือ ช่วงระดับขั้นที่ 2 - 3 จากนั้นเมื่อระดับขั้นดังกล่าวได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการด้านอื่น ๆ จะเกิดขึ้นตามมา ขณะที่มนุษย์เกิดความต้องการมนุษย์จะกระทำการหลายรูปแบบ เพื่อหาทางสนองความต้องการของตนเอง การพัฒนาตนเองหรือการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเองก็เป็นอีกรูปแบบหนึ่ง เพื่อให้ได้มาซึ่งความต้องการดังกล่าว สิ่งนี้เองเป็นพื้นฐานของแรงจูงใจในการพัฒนาดตนเอง เมื่อพันเอกชูชาติ พิทักษากรได้เกิดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง จนถึงขั้นสูงที่เกี่ยวข้องกับความดีงามทางจริยธรรม โดยใช้ธรรมะเป็นแนวทาง ซึ่งสามารถอ้างอิงได้กับ ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม (Moral development theory) Piaget (1952) โดยเฉพาะในระดับเหนือกฎเกณฑ์จริยธรรม (post conventional morality) ซึ่งเป็นจริยธรรมในวัยผู้ใหญ่ มี 2 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 ขึ้นทำตามกฎที่ถูกต้องของสังคม เป็นขั้นที่สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อคนส่วนมาก และทำตามกฎที่เป็นมาตรฐานที่ถูกต้องของสังคม รู้จักเคารพตนเองและผู้อื่น มีการตัดสินใจอย่างรอบคอบ ขั้นที่ 2 ขึ้นปฏิบัติตามหลักจริยธรรม เป็นขั้นสูงสุดระดับพัฒนาการทางจริยธรรม รู้จักเคารพให้เกียรติ การกระทำสิ่งใดก็ตามจะยึดในกฎหมายหรือกฎข้อตกลงที่สังคมได้กำหนดไว้เป็นสำคัญจนกลายเป็นจิตสำนึกอันถูกต้องดีงาม จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของพันเอกชูชาติ พิทักษากร โดยถาวรก่อเกิดพฤติกรรมการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านของบุคลิกภาพ วิชาชีพ และวิสัยทัศน์ที่หล่อหลอมให้ท่านกลายมาเป็นครูสอนดนตรีที่ยิ่งใหญ่คนหนึ่งของเมืองไทย สามารถอ้างอิงได้จากการทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อการพัฒนาดตนเองตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูของข้าราชการครู สังกัดกรุงเทพมหานคร” (นิตยา กัณณิกาภรณ์, 2553) ซึ่งกล่าวว่า ครูที่มีประสิทธิภาพและเป็นครูที่ดีได้ คือ ผู้ที่มีการพัฒนาตัวเองอยู่ตลอดเวลาตามจรรยาบรรณวิชาชีพครูโดยเฉพาะด้านการพัฒนาดตนเองด้านวิชาชีพ การพัฒนาดตนเองด้านวิสัยทัศน์ และการพัฒนาดตนเองด้านบุคลิกภาพ

3. ด้านระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาต้นแบบความเป็นครุดนตรี: กรณีศึกษา พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติในครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะของความเป็นครุดนตรีด้านต่าง ๆ ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร เพื่อนำเสนอแนวทางต้นแบบความเป็นครุดนตรีโดยมีต้นแบบจากพันเอกชูชาติ พิทักษากร ซึ่งการเก็บข้อมูลของผู้วิจัยจากแบบสอบถาม เป็นการเก็บข้อมูลจากลูกศิษย์ที่มีโอกาสได้เรียนกับท่านโดยตรงในระดับมหาวิทยาลัย และผู้ที่อยู่ในวงดนตรี The Viola Lovers ที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ เป็นผู้ดูแลและควบคุมวงอย่างใกล้ชิด สำหรับผู้ร่วมวงต้องเป็นผู้ที่เป็นศิษย์โดยตรงของท่านเช่นกัน รวมทั้งสิ้นจำนวน 20 คน เนื่องจากผู้วิจัยต้องการตรวจสอบความหนักแน่นของข้อมูลในข้อค้นพบที่ได้รับมาจากทั้งท่านพันเอกชูชาติ พิทักษากร และจากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับท่านจากเอกสารต่าง ๆ ซึ่งเมื่อเทียบกับจำนวนของศิษย์ที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้สอนมาแล้วนั้น ถือว่าเป็นจำนวนที่ค่อนข้างน้อยในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ประกอบกับการกระจายช่วงข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างของผู้ให้ข้อมูล โดยเฉพาะผู้ที่เคยเรียนกับท่านในระดับอุดมศึกษานั้น หากมีการกระจายในแต่ละรุ่นได้จำนวนเพิ่มมากขึ้น ตั้งแต่ในช่วงแรกๆ ที่พันเอกชูชาติ พิทักษากร ได้เริ่มสอนจนถึงปัจจุบัน เช่นเดียวกับการกระจายตัวของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) สามารถตรวจสอบได้มากกว่านี้ว่า คุณลักษณะของความเป็นครุในด้านต่าง ๆ ของพันเอกชูชาติ พิทักษากร มีความสอดคล้องกลมกลืน หรือมีลักษณะแตกต่างกันหรือไม่ และอย่างไร

หากมีการเปลี่ยนจากการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม เป็นการสัมภาษณ์แบบกลุ่มย่อย (Focus Group) ส่วนการสังเกต ซึ่งมักใช้ในรูปแบบของการทำงานวิจัยเชิงคุณภาพ แต่ผู้วิจัยไม่สามารถเลือกใช้ได้ เนื่องจากท่านไม่ได้สอนในมหาวิทยาลัย หรือโรงเรียนต่าง ๆ ตั้งแต่ประมาณปี 2555 ทำให้สามารถสังเกตได้จากการไปชมคอนเสิร์ตของท่าน ซึ่งท่านยังคงเป็นผู้อำนวยเพลงให้กับวงนี้ คือ วง The Viola Lovers ผู้วิจัยจึงทำได้เพียงการสังเกตในขณะที่ท่านซ้อมวงเท่านั้น ท่านเป็นผู้ที่มีความมีความมีวินัย และศิษย์ทุกคนที่กำลังพูดคุย และเล่นกันเสียงดังก่อนที่ท่านจะเริ่มซ้อม เมื่อได้เวลาที่ท่านเริ่มซ้อมเมื่อใด ทุกคนจะเงียบพร้อมกัน เสมือนกับพร้อมเรียนวิชาของท่านอย่างมุ่งมั่น และเป็นอย่างนี้ทุกครั้ง นอกจากนั้นบรรยากาศโดยรวมของการซ้อมตลอดระยะเวลาที่ผู้วิจัยได้สังเกต ไม่พบว่ามีความเครียด หรือความกดดันเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ซ้อมเลย ซึ่งค่อนข้างแตกต่างจากหลายวงที่ผู้วิจัยเคยมีโอกาสได้เข้าไปสังเกต ดังที่ผู้ร่วมเล่นในวงคนหนึ่งได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“เวลาเล่นวง หรือได้ซ้อมกับอาจารย์ จะได้ความสบายใจ เพราะอาจารย์ใจดี อาจารย์เหมือนเชื่อทุกคน เชื่อในตัวนักดนตรี เชื่อในตัวแต่ละคน อาจารย์จะให้เกียรตินักดนตรีมาก ๆ ทุกคนเลยอยู่ด้วยความเคารพอาจารย์มาก ๆ บรรยากาศเลยค่อนข้างดี เพราะว่าเหมือนอาจารย์เป็นหัวใจของวง ทุกคนมาเล่นด้วยกัน แล้วมีความสุขที่ได้มาเล่นกับอาจารย์ สนุกค่ะ ไม่เครียด เพราะว่าอาจารย์จะยิ้มตลอด มองหน้าก็จะเล่นด้วยตลอด สื่อสารกับคนเล่นค่ะ ทั้ง ๆ ที่เราเป็นพวกเครื่องประกอบจังหวะ หมายถึง อยู่ข้างหลังเลย ไม่ได้เป็นลูกศิษย์อีก แต่อาจารย์ก็ยังสื่อสารกับเราด้วย อาจารย์จะน่ารักมาก มีการสื่อสาร คอยมองเพื่อให้คิว วิธีการที่อาจารย์เขาสื่อสาร จะเข้าใจง่ายกว่าค่ะ เวลาดู เราก็คะสนุกไปด้วย ยิ่งเพลงสนุกนะค่ะ อาจารย์ยิ่งเคาะ เล่น สนุกเลยค่ะ การสื่อสารก็อย่างเช่น แววดา ท่าทาง วิธีเคาะ หรือว่าบางที่อาจารย์มีโยกหัวด้วยค่ะ เคาะ แล้วโยกไปโยกมา ทุกคนก็จะสนุกตามไปด้วย และหนูว่าไม่ใช่ผู้อำนวยเพลงทุกคนจะได้แบบนี้ค่ะ หนูว่าไม่ใช่ทุกคนจะทำให้คนเล่นทุกคนรู้สึกไปกับคนเคาะด้วย”

(นิชดา จิระวัฒนะภักดิ์. สัมภาษณ์. 19 มีนาคม 2556)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

แนวทางต้นแบบความเป็นครูดนตรีของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ซึ่งเป็นการศึกษาจากคุณลักษณะความเป็นครูของพันเอกชูชาติ พิทักษากร หากมีผู้นำแนวทางของท่านไปใช้ ควรเลือกใช้ให้เหมาะสมกับการนำไปใช้ในแต่ละบริบท เนื่องจากแต่ละบุคคลนั้นย่อมมีความแตกต่างกันทั้งด้านสภาพสังคม ภูมิปัญญา และวิถีชีวิต ซึ่งอาจมีความแตกต่างกับของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ดังนั้น การนำแนวทางต้นแบบความเป็นครูดนตรีนี้ จึงควรนำแต่ละด้านไปใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคลแต่ละสถานการณ์

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับคุณลักษณะในแต่ละด้าน ให้สามารถลงรายละเอียดได้มากขึ้นกว่าเดิม เช่น ในด้านการสอนดนตรี อาจทำให้ได้วิธีการคิด วิธีการเรียนการสอนในรูปแบบของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น หรือหากศึกษาในด้านบุคลิกภาพ รวมถึงด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณของท่านด้วยแล้ว อาจมีการติดตาม หรือศึกษารายละเอียดเชิงลึกเพื่อให้ได้

ความเชื่อมโยงที่แท้จริงว่ามีสาเหตุอื่น หรือปัจจัยแทรกซ้อนใดที่ทำให้ท่านมีบุคลิกลักษณะ ความมี
คุณธรรม และรักในวิชาชีพของตนได้มากเท่าพนักเอกซุชาติ พิทักษากร หรือมีแรงบันดาลใจได้มากเช่นท่าน
เพื่อเป็นแนวทางให้กับคนรุ่นต่อ ๆ ไปใช้พัฒนาตนเอง หรือเกิดแรงบันดาลใจต่อสิ่งที่ตนเองกำลังปฏิบัติ
มากยิ่งขึ้น